

GEORGIAN FOUNDATION FOR
STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES

შემდეგი ნიშნულის ქიეზაში - ევროკავშირის გაფართოების
პერსპექტივა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის პოლიტიკა

თეონა ლავრელაშვილი
დენის ცენუსა

143

ეპსკერტის აზარი

საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი
GEORGIAN FOUNDATION FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES

ექსპერტის აზრი

თეონა ლავრელაშვილი
დენის ცენუსა

**შემდეგი ნიშნულის ქიეზაში – ევროკავშირის გაფართოების
პერსპექტივა და აღმოსავლეთ კარტნიორების პოლიტიკა**

143

2020

პუბლიკაცია დაიბეჭდა ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს და შეიძლება არ ასახავდეს საელჩოს თვალსაზრისს.

ტექნიკური რედაქტორი: არტემ მელიქ-ნუბაროვი

საავტორო უფლებები დაცულია და ეკუთვნის საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდს. წერილობითი ნებართვის გარეშე პუბლიკაციის არც ერთი ნაწილი არ შეიძლება გადაიბეჭდოს არანაირი, მათ შორის ელექტრონული ან მექანიკური, ფორმით. გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები და დასკვნები ეკუთვნის ავტორს/ებს და შეიძლება არ ასახავდეს საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდის თვალსაზრისს.

© საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი 2020 წელი

ISSN 1512-4835

ISBN

ევროკავშირის გაფართოებას ხშირად უწოდებენ ევროკავშირის ერთ-ერთ ყველაზე წარმატებულ საგარეო პოლიტიკას. მეტიც, მიიჩნევა, რომ ამ პოლიტიკას ერთგვარი ტრანსფორმაციული ძალა აქვს აპლიკანტ სახელმწიფოებსა და ევროკავშირის უფრო ფართო სამეზობლოში (შიმელფენიგი და შოლცი, 2008), ცხადია, განსხვავებული ხარისხით. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ გაფართოება, როგორც ევროკავშირის მიდგომა, არაერთმნიშვნელოვანია. მის მიმართ სკეპტიციზმით ჯერ კიდევ გამოირჩევა ზოგიერთი წევრი თუ არაწევრი სახელმწიფო, განსაკუთრებით კი რუსეთი, რომელიც გაფართოებულ და ძლიერ ევროკავშირს თავის ახლო სამეზობლოში კონკურენტად აღიქვამს.

თავის მხრივ, ევროკავშირი დილემის წინაშე აღმოჩნდა – შეინარჩუნოს თავისი შიდა ერთიანობა თუ შეასრულოს ინტეგრაციის დაპირებები დასავლეთ ბალკანეთის (WB)¹ ქვეყნებისა და უფრო შორეულ მომავალში – აღმოსავლეთ პარტნიორობის (EaP)² ქვეყნების წინაშე, რომლებიც მიისწრაფვიან ევროკავშირისაკენ და თავიანთ სახელმწიფოს ამ მიზნის გათვალისწინებით აშენებენ. თუკი მოსალოდნელი იყო, რომ ახლანდელი ევროკომისიის „გეოპოლიტიკური“ ამბიციები გაზრდიდა ურთიერთობის დიაპაზონს როგორც კანდიდატ, ისე სამეზობლო პოლიტიკის ქვეყნებთან, კოვიდ-19-ის პანდემიამ კავშირის ყურადღება გარკვეულწილად ჯანმრთელობის კრიზისის მოგვარებისკენ გადაიტანა. ეს გარემოება კი ამძაფრებს შიშს, რომ ევროკავშირსა და მის აღმოსავლელ მეზობლებს შორის ურთიერთობების გაღრმავების პროცესში ხელშეასხები პროგრესის მიღწევა შეფერხდება.

EaP-ის „კორონავირუსის“ მომენტი

პანდემიასთან დაკავშირებულმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ ევროკავშირის აღმოსავლეთის სამეზობლო, სხვადასხვა თვალსაზრისით, საკმაოდ დაუცველია. ევროკავშირს მოუწია თავის პოლიტიკაში შეეტანა შესწორებები არსებული სანიტარული კრიზისით

¹ „დასავლეთ ბალკანეთის“ კონცეფცია, რომელიც ევროპის საბჭოში 2001 წელს ავსტრიის პრეზიდენტობის დროს შემუშავდა, მოიცავს ევროკავშირის წევრობის მიზნის მქონე შემდეგ სახელმწიფოებს: ალბანეთს, ბოსნია-ჰერცეგოვინას, კოსოვოს (გაეროს უშიშროების საბჭოს 1244-ე რეზოლუციის შესაბამისად), ჩრდილოეთ მაკედონიის რესპუბლიკას, სერბეთსა და მონტენეგროს.

² აღმოსავლეთ პარტნიორობა (EaP) არის პოლიტიკის ინიციატივა ევროკავშირსა და პარტნიორობის 6 სახელმწიფოს შორის ურთიერთობების გაღრმავებისთვის. ეს ქვეყნებია: სომხეთი, აზერბაიჯანი, ბელარუსი, საქართველო, მოლდოვა და უკრაინა.

გამონვეული უკიდურესი ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების მოგვარების მიზნით. პანდემიის დასაწყისში ხელშესახები ევროპული სოლიდარობის არარსებობამ გააჩინა კითხვები ევროკავშირის ერთობისა და თანხმობის თაობაზე (ცენუსა, 2020). თუმცა შემდგომში გამოვლენილი ნაკლოვანებები უმნიშვნელო გამოჩნდა ისტორიულად მნიშვნელოვანი ევროპული კონსენსუსის ფონზე, რაც გამოიხატა „ევროკავშირის მომდევნო თაობის აღდგენის ინსტრუმენტისა“ (Next Generation EU recovery movement) და 2021-2027 წლების ფინანსურის ჩარჩოს სახით, რომელთაგან პირველი 750 მილიარდი ევროს, ხოლო მეორე 1.88 ტრილიონი ევროს ღირებულებებისაა.

პანდემიის ყველაზე ცუდ პერიოდში ევროკავშირის ყურადღება ძირითადად შიდა საქმეებისაკენ იყო მიპყრობილი. ამან რუსეთსა და ჩინეთს მისცა შესაძლებლობა, ემოქმედათ ევროკავშირის სამეზობლოს ქვეყნებში საზოგადოებრივ განწყობებზე „სანიტარიული დიპლომატიის“ და უხეში დეზინფორმაციის საშუალებით (ცენუსა, 2020). მიუხედავად თავდაპირველი დაბრკოლებებისა, ბრიუსელმა მეზობლებისკენ საკმაოდ სარწმუნო ნაბიჯები გადადგა, რაც იმაზე მიუთითებდა, რომ ევროკავშირი არ აპირებდა არც დასავლეთ ბალკანეთისა და არც აღმოსავლეთ პარტნიორობის მიტოვებას.

დასავლეთ ბალკანეთის შემთხვევაში, ევროკავშირის გზავნილი იყო გაფართოების დღის წესრიგის გაგრძელება. კოვიდ-19-ის გავრცელების პიკის დროსაც კი ევროკავშირის საბჭომ დადებითად შეაფასა 2020 წლის ევროკომისიის დღის წესრიგი, რომელიც ხაზს უსვამდა „სარწმუნო პერსპექტივის“ საფუძველზე დასავლეთ ბალკანეთის შეერთების პირობას (ევროკავშირის საბჭო, 2020). მიუხედავად იმისა, რომ წევრობის კანდიდატებისთვის ნაყენებულ კრიტერიუმთა ნუსხას „შექცევადობის“ პრინციპიც დაემატა, გაფართოების პროცესი გახდა გამჭვირვალე. ევროკავშირის ‘მწვანე შუქი’ ალბანეთს და ჩრდილოეთ მაკედონიასაც შეეხო, რომლებთანაც განვერდიანებისთვის მოლაპარაკებები დაიწყო. ბუნებრივია, ბალკანეთის მიერთება შექმნის ერთგვარ წნეხს, მაგრამ, ამავე დროს, პერსპექტივასაც ევროპული მისწრაფებების მქონე აღმოსავლეთ მეზობლებისთვის, ანუ საქართველოს, მოლდოვისა და უკრაინისათვის.

აღმოსავლეთ პარტნიორობამ (EaP) ევროკავშირისგან მიიღო განახლებული მხარდაჭერა 2020 წლის შემდგომი პოლიტიკის ფორმით, რომელმაც ხაზი გაუსვა მედეგობის როლს რეგიონის

ტრანსფორმაციაში (EEAS, 2020). ევროკავშირმა აღმოსავლეთ სამეზობლოში მედეგობის გასამყარებლად ხუთი პრიორიტეტული მიმართულება გამოყო: „ეკონომიკური“, „დემოკრატიული“, „მწვანე პოლიტიკის“, „ციფრული“ და „სოციალური“ (ცენუსა, 2020). ამ ხუთივე სფეროში ევროკავშირი მზად არის გაუზიაროს მეზობლებს საკუთარი სამართლებრივ-ტექნიკური ნოუ-ჰაუ, პოლიტიკის ჩარჩო და/ან ფინანსური მხარდაჭერა. ამისათვის ევროკავშირი გამოიყენებს დიფერენციაციის მიდგომას, რაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის იმ სახელმწიფოებს, რომელთაც სურთ ევროკავშირთან მჭიდრო დაახლოება, უფრო დიდი მხარდაჭერის მოპოვების შესაძლებლობას მისცემს. ევროპული მხარე განსაკუთრებით დაინტერესებულია ინვესტირება მოახდინოს ურთიერთკავშირის მიმართულებით. ეს ინტერესი ნამყვანი იყო პროგრამის „შედეგები 2020-ისთვის“ დროს, როდესაც ევროკავშირის დაფინანსებული უამრავი პროექტი გულისხმობდა რეგიონის სახელმწიფოებს შორის სხვადასხვა სახის (ენერგო, სატრანსპორტო) ურთიერთდამოკიდებულების გაზრდას. ამგვარად, სამომავლო მიზნები, რომელთა მიღწევასაც გეგმავს ევროკავშირი აღმოსავლეთ პარტნიორობის რეგიონში, სავარაუდოდ, მიმართული იქნება კავშირების გაძლიერებისკენ. ამდენად, ამ რეგიონში პოტენციური წარუმატებლობა უფრო ხარჯიანი და არასასურველი გახდება.

2020 წლის ივნისში, ციფრული ფორმატის გამოყენებით, ევროკავშირმა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ლიდერები „ვირტუალურ სამიტზე“ შეკრიბა, სადაც ევროპელმა აქტორებმა აღნიშნეს რეგიონის მნიშვნელობა საგარეო პოლიტიკის დღის წესრიგში. დისკუსია ძირითადად შეეხო აღმოსავლეთ მეზობლების მიმართ ევროკავშირის სოლიდარობას. მნიშვნელოვანი იყო ევროკავშირის დახმარება – სასწრაფო დახმარების ფარგლებში დაამტკიცეს პირადი დაცვისათვის საჭირო აღჭურვილობის შესასყიდი ფინანსური მხარდაჭერა, ასევე, უფრო კონკრეტული ფინანსური დახმარებისათვის შემუშავდა გეგმები. მაგალითად, სასწრაფო საჭიროებისთვის გამოიყო ერთჯერადი თანხა – 140 მილიონი ევრო; სოციალურ-ეკონომიკური შოკის შესარბილებლად – 700 მილიონ ევრო; დამატებითი ფინანსური მხარდაჭერისთვის – 962 მილიონი ევრო (ცენუსა, 2020); ასევე, საქართველოს მოლდოვისა და უკრაინის მაკროსაფინანსო მხარდაჭერისათვის ცალკე გამოიყო 1.5 მილიარდი ევრო (ევროპული პარლამენტი და საბჭო, 2020). ამასთან, ევროკავშირის აქვს ძალიან კონკრეტული პირობები, რაც ევროპული საბჭოს პრეზიდენტმა შარლზ მიშელმა დაასახელა ვირტუალური შეხვედრის

შემდეგ. ეს არის „დემოკრატია, ადამიანის უფლებები, კანონის უზენაესობა, სტრუქტურული რეფორმები და დეზინფორმაციასთან ბრძოლა“. ცხადია, ეს პირობები ყოველთვის არ სრულდება, რაც ევროკავშირისთვის აღმოსავლეთ პარტნიორობით „დაღლილობის“ წინაპირობა შეიძლება გახდეს. ამავე დროს ჩარლზ მიშელმა აღმოსავლეთ პარტნიორობა ასევე შეადარა „გეოპოლიტიკურად უმნიშვნელოვანეს პარტნიორობას“, რომლის „კონსოლიდირებისა და განმტკიცების“ სურვილი აქვს ევროკავშირს (ჩარლზ მიშელი, 2020).

შემდეგი ნიშნულის ძიებაში

თითქოსდა დაუნერეღი თანხმობაა, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობას სასწრაფოდ სჭირდება ახალი ხედვა. ევროპარლამენტი, რომელიც მეტად აქტიურად აკვირდება ასოცირების შეთანხმებისა და '20 შედეგის' განხორციელების პროცესს, რამდენიმე იდეით გამოვიდა. მაგალითად, 2017 წელს ევროპარლამენტის წევრებმა გაავრცელეს მოწოდება შექმნილიყო EaP+ მოდელი, რომლის თანახმად, პროგრამის მოწინავე სახელმწიფოებს, ე.ი. საქართველოს, უკრაინასა და მოლდოვას, ექმნებოდათ პერსპექტივა შეერთებოდნენ შეერთებოდნენ ენერგო და საბაჟო გაერთიანებას, ციფრულ გაერთიანებასა და თუნდაც შენგენის ზონას. ასევე უნდა გაუქმებულიყო სატელეფონო როუმინგის ტარიფები (ევროპული პარლამენტი, 2017). სამწუხაროდ, არც ერთი ეს რეკომენდაცია არ იქნა გათვალისწინებული არც ბრიუსელის 2017 წლის სამიტის და არც 2019 წლის კონფერენციის დროს, რამაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის პოლიტიკა ხელშესახები მიზნის გარეშე დატოვა.

ახლადარჩეულმა ევროპულმა პარლამენტმა კიდევ რამდენიმე ახალი ინიციატივა წამოაყენა, მათ შორის, განიხილეს კონკრეტული ინსტიტუციური მოდიფიკაციის მცდელობა. მაგალითად, ანდრიუს კუბილიუსმა, ევრონესტის საპარლამენტო ასამბლეის თავმჯდომარემ, დააარსა არაფორმალური დისკუსიების მუდმივი ფორუმი – „ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლო“. ამ პლატფორმის მიზანია, ერთი მხრივ, სხვადასხვა ღონისძიების მოწყობა რეგიონის მიმართ პოლიტიკური ყურადღების გაზრდის მიზნით, ხოლო, მეორე მხრივ, უშუალოდ ევროპარლამენტის საქმიანობის მხარდაჭერა ინფორმაციის მიწოდებით, რადგან „ინფორმაცია, რასაც ევროპარლამენტი ამ რეგიონებიდან იღებს, ყოველთვის არ ასახავს ამ ქვეყნებში მიმდინარე მოვლენების მთლიან სურათს“ (ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლო, 2019).

გარდა ამისა, ლიტვის დელეგაციამ ევროპის სახალხო პარტიდან მოამზადა არაფორმალური „ტრიოს სტრატეგია“, რომლის მიზანიც იყო სამ ასოცირებულ სახელმწიფოსა და ევროკავშირის შორის დიალოგის გაძლიერება. დოკუმენტში აღნიშნულია ახალი, გრძელვადიანი ინსტრუმენტის შემოღების აუცილებლობა. სტრატეგიის მიხედვით საქირთა ჩამოყალიბდეს ტრიოს ევროპული პროცესი, როგორც აღმოსავლეთ პარტნიორობის ახალი განზომილება, რომლის მართვაც დაეკისრებათ ევროკავშირის ინსტიტუტებსა და 2030-ის ტრიოს სტრატეგიის ერთნაირი შეხედულებების მქონე ქვეყნების კოალიციას, „ბერლინის პროცესის“ ანალოგიურად. ასოცირებულ სახელმწიფოებს შორის გაძლიერებული თანამშრომლობის პერსპექტივამ გარკვეული რეზონანსი გამოიწვია საქართველოში, მოლდოვასა და უკრაინაში. საგარეო საქმეთა მინისტრებით წარმოდგენილმა მთავრობებმა 2019 წელს ხელი მოაწერეს საერთო დეკლარაციას და დადეს ევროკავშირთან სამმხრივი თანამშრომლობის პირობა. თუმცა ამ თანამშრომლობის შედეგები ჯერჯერობით არ ჩანს. საქართველო, მოლდოვა და უკრაინა გარკვეულ დროს ცდილობდნენ ევროკავშირთან ახლო პარტნიორობის დამყარებას გაერთიანებული ძალებით. მაგალითად, ჯერ კიდევ 2015 წელს საქართველოს, მოლდოვისა და უკრაინის პარლამენტებმა შექმნეს პარლამენტთაშორისი თანამშრომლობის ინიციატივა (IPCI)³ ევროკავშირთან ინტეგრაციის საერთო სტრატეგიებზე შესათანხმებლად და პოზიციების კოორდინირების მიზნით, ხოლო 2019 წელს სამი სახელმწიფოს ევროპული ინტეგრაციის კომიტეტების თავმჯდომარეებმა მიიღეს კომუნიკე სამმხრივი თანამშრომლობის მიზნით. აღნიშნული დეკლარაციული ჩარჩოების მიუხედავად, ეროვნულ დონეებზე ამ თანამშრომლობის კონკრეტული შედეგები ჯერ არ შეინიშნება. ევროკავშირის ლიდერებს მკაფიო პოზიცია არც საერთაშორისო დონეზე არ დაუფიქსირებიათ. გაერთიანების 2020-ის კომუნიკაციაში არ გვხვდება მითითება საქართველოს, მოლდოვისა და უკრაინის ერთობლივ მოთხოვნაზე სექტორული ინტეგრაციის და ოთხ თავისუფლებაზე წვდომის შესახებ, რომ არაფერი ვთქვათ ევროკავშირის წევრობის პერსპექტივაზე, რისკენაც ასე მიისწრაფვიან ასოცირებული ქვეყნები.

³ გერმანიის კანცლერ ანგელა მერკელის თაოსნობით შექმნილი დიპლომატიური ინიციატივა, რომლის პოლიტიკური ჩარჩო მიზნად ისახავდა დასავლეთ ბალკანეთის ქვეყნების რეფორმის პროცესის – რეგიონული და ეკონომიკური თანამშრომლობის გაძლიერებას და ამ ქვეყნებისათვის ევროპული პერსპექტივის შენარჩუნებას..

აღსანიშნავია კიდევ ერთი ახალი ინიციატივა აღმოსავლეთ პარტნიორობის უსაფრთხოების გაძლიერების კუთხით, ე.წ. „უსაფრთხოების შეთანხმება“, რომელიც წამოაყენეს საქართველოს, უკრაინისა და მოლდოვის ყოფილმა საგარეო საქმეთა მინისტრებმა. ევროკავშირის ინსტიტუტების მისამართით გამოქვეყნებული მათი ერთობლივი წერილი ხაზს უსვამს უსაფრთხოების პარტნიორობის განვითარების მნიშვნელობას ჰიბრიდულ საფრთხეებთან საბრძოლველად, კიბერუსაფრთხოების განსამტკიცებლად და ESDP-ის (ESDP – ევროპის უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა) ფორმატებში სათანამშრომლოდ (EurActiv, 2020). ყოფილი მინისტრები მოუწოდებენ წევრ სახელმწიფოებსა და ევროკავშირის ინსტიტუტებს ცოდნის, ფინანსური რესურსების, სადაზვერვო თუ კიბერ შესაძლებლობების კოორდინირებისაკენ.

დონალდ ტრუქმა, ევროპის სახალხო პარტიის (EPP) პრეზიდენტი, მხარი დაუჭირა ინიციატივას და „კარგი საწყისი წერტილი“ უწოდა უსაფრთხოებისა და დაზვერვის სფეროში ევროკავშირს, მის წევრ სახელმწიფოებსა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს შორის გაზრდილი თანამშრომლობის შესახებ დისკუსიის დასაწყებად. ჯერ არ არის გამოკვეთილი, რა ტიპის გაგრძელება მოჰყვება ინიციატივას ევროკავშირის მხრიდან, მაგრამ ის გარემოება, რომ არც ერთი პარტია, რომლის წარმომადგენლებსაც ეკუთვნით იდეა, არ არის მთავრობებში, შესაძლოა დაბრკოლებად იქცეს.

სამწუხაროდ, ჩვეულებრივ ამგვარი ინიციატივები ხშირ შემთხვევაში ნაკლებად კოორდინირებულია და აღქმულია ვიწრო პარტიული პერსპექტივიდან. მაგალითად, „ტრიოს“ იდეა, რომელიც ცალსახად პარტიული პოლიტიკის მიღმაა და გულისხმობს სამ სახელმწიფოს შორის სრულფასოვან თანამშრომლობას, პირველად წამოსწია ევროპის სახალხო პარტიამ (EPP) 2019 წელს ზაგრების კონგრესზე. ნაკლებად სავარაუდოა, რომ სახალხო პარტიასთან ასოცირებული პარტიების ლიდერების გარდა, ეროვნულ დონეზე იდეის შესახებ კონსულტაციები გამართულიყო ეროვნულ ადმინისტრაციებთან ან დიპლომატიურ კორპუსთან. ამგვარი ნაპრალი პოლიტიკურ კომუნიკაციაში ქმნის პარტიული კუთვნილების შთაბეჭდილებას. უფრო ზუსტად კი, ეროვნული მთავრობები იაზრებენ რა, რომ რეალურად არ „ეკუთვნით“ იდეა, ან არ თანხმდებიან პოლიტიკური კაპიტალის ინვესტირებას, ან რეაგირებენ დაგვიანებით, ცხადია, არღვევს მთელ პროცესს. ამავე ლოგიკით, „უსაფრთხოების შეთანხმების“ იდეის განხილვაშიც უცნობია, თუ

რა დონეზე იყვნენ ჩართული მმართველი პარტიები და დიპლომატიური კორპუსი. ასეთ შემთხვევებში აუცილებელია ამგვარი მნიშვნელოვანი ინიციატივების შესახებ **პარტიათშორისი კონსენსუსის მიღწევა ეროვნულ და ევროკავშირის დონეებზე**, რათა არ მოხდეს პოლიტიკური ძალისხმევის ფრაგმენტაცია. უკეთესი კოორდინაცია ეროვნულ დონეებზე ასევე ზრდის ევროკავშირის და მისი სტრუქტურების მხარდაჭერის შესაძლებლობას.

ევროკავშირთან ინტეგრაციის ალტერნატიული ფორმატების ძიებაში ასოცირებულმა ქვეყნებმა პარტნიორობის ნიშნად ევროპის ეკონომიკური სივრცე (EEA) მიიჩნიეს. ეს ე.წ. „ნორვეგიული მოდელი“ შედგება ევროკავშირის წევრი ქვეყნებისა და ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციის (EFTA) სამი სახელმწიფოსგან, შვეიცარიის გამოკლებით. EEA-ის წევრობა მოიცავს ევროკავშირის საერთო ბაზარსა და მის ე.წ. „ოთხ თავისუფლებას“ (საქონლის, მომსახურების, კაპიტალის და ადამიანების თავისუფალი გადაადგილება) წვდომას. ბუნებრივია, EEA-ის მოდელის აღმოსავლეთ პარტნიორობაზე მორგებას თავისი შეზღუდვები აქვს. ალბათ, ამის ყველაზე თვალსაჩინო მიზეზია ასოცირებული ქვეყნების მშპ-ის გაცილებით დაბალი მაჩვენებელი ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებელთან შედარებით, რომ არაფერი ვთქვათ EaP-ის სახელმწიფოებში პოლიტიკური სტაბილურობის არარსებობაზე, რაც წარმოადგენს რისკს სტრუქტურული რეფორმების განხორციელებისთვის (EEA-ის მსგავსი გაერთიანება გულისხმობს საერთო წესების შემოღებას და ევროკავშირის კანონმდებლობის ცვლილებების მიყოლას). არსებული მიგრაციული პრობლემის და ევროკავშირის წინაშე არსებული სხვა გამოწვევების ფონზე, როგორც ჩანს, რთული იქნება წევრი სახელმწიფოების მხარდაჭერის მიღება EEA-ის მოდელის განხორციელებისათვის. თუმცა, შესაძლოა მისგან გარკვეული ელემენტების აღება და აღმოსავლეთ პარტნიორობისთვის მორგება, მაგალითად, **DCFTA-ის გაფართოება, ფინანსური სერვისების ლიბერალიზაცია, მაღალკვალიფიციური პროფესიონალების თავისუფალი გადაადგილება და EaP-ის ბიუროკრატების ჩართულობა ევროპული საბჭოს სამუშაო ჯგუფებში (EEA-ის ქვეყნების პრაქტიკის მსგავსად)** და სხვა. ვფიქრობთ, მეტად სასარგებლო იქნება, თუ ეროვნული მთავრობები ევროკომისიასთან ერთად ჩაატარებენ ამგვარი მოდელის ეკონომიკურ ანალიზს ევროპარლამენტის ჩართულობით. ამ უკანასკნელის ჩართულობა მნიშვნელოვანია, რადგან, ერთი მხრივ, შესაძლებელი გახდება ამ მოდელ(ებ)ის ეფექტური ადვოკატირება,

ხოლო, მეორე მხრივ, გაჩნდება შესაძლებლობა რომ ერთი მოდელით მოხდეს აქამდე წარმოდგენილი იდეების – „ტრიო“, „ტრიო პლუსი“, „EaP plusi, EEA+ და ა.შ. ნაწილობრივ ან სრულად განხორციელება.

რუსული ფაქტორი – „ყოფნა არ ყოფნა“

ევროკავშირის ნებისმიერი გათვლის მიხედვით, რუსეთი რჩება გეოპოლიტიკურ მეტოქედ, რომელსაც რეგიონში თამაშის წესების კარნახი სურს. მოლდოვა ასოცირებულ ქვეყნებს შორის ყველაზე სუსტია, ხოლო დანარჩენ სამ სახელმწიფოს – ბელარუსის, სომხეთისა და აზერბაიჯანის – სისუსტეები განპირობებულია მათივე „ავტოკრატიული რეჟიმებისა“ თუ რუსეთთან დაუბალანსებელი ურთიერთობის გამო (ვაჭრობა, სამხედრო მხარდაჭერა). ევრაზიის კავშირი კი დამატებითი ფაქტორია, რომელიც რეგიონის ფრაგმენტაციას უწყობს ხელს ევროპასთან პოტენციური ინტეგრაციის თვალსაზრისით.

რეგიონში ნამდვილი პროგრესის მისაღწევად ევროკავშირმა დემოკრატიზაციის პროცესს უნდა შეუწყოს ხელი და მართოს რუსეთის მავნე ჩარევა, რომელიც კონკრეტულად საინფორმაციო ომითა და სეპარატისტული კონფლიქტების ხელახალი გაღვივებით გამოიხატება. რეგიონში კონსტრუქციული გავლენის მოპოვებისთვის ევროპულ მხარეებს მოუწევთ გაუმკლავდნენ გავლენის იმ ბერკეტებს, რომლთაც რუსეთი ჯერ კიდევ ფლობს ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებთან.

ამავდროულად, პირობითობის პრინციპი და ალტრუიზმი ლარიბი სამეზობლოს დასახმარებლად ხელშესახები ევროპული სოლიდარობის გარეშე განწირულია დამარცხებისთვის და მხოლოდ მტრების ბანაკის გაძლიერებას შეუწყობს ხელს, ავტოკრატიული რეჟიმებისა და ევროსკეპტიკური პოპულისტების სახით. მართალია, ევროკავშირს აქვს სწორი მუშა ძრავა, მაგრამ მის გამოყენებას სჭირდება პროაქტიული, დამაჯერებელი და შემოქმედებითი გზები.

ბიბლიოგრაფია:

ძირითადი წყაროები:

Cenusa, D. (2020, d), EU's Anti-Covid-19 Support for Eastern Neighbors - On the basis of what criteria?, 3DCFTAs, www.3dcftas.eu/op-eds/eu%E2%80%99s-anti-covid-19-support-for-eastern-neighbors-%E2%80%93-on-the-basis-of-what-criteria

Cenusa, D., (2020, a), On the effects of the Pandemic – between European solidarity and the Eastern neighbourhood's resilience, IPN, www.ipn.md/en/pandemics-effects-between-european-solidarity-and-eastern-neighbourhoods-7978_1072368.html

Cenusa, D., (2020, b), China and Russia – the health diplomacy and the “fragmentation” of Europe, IPN, www.ipn.md/en/china-and-russia-the-health-diplomacy-and-the-fragmentation-of-7978_1072726.html

Cenusa, D., (2020, c), Resilience in the Eastern Partnership - the NATO version vs. the EU approach, www.ipn.md/en/resilience-in-the-eastern-partnership-the-nato-version-vs-the-7978_1075135.html

Lavrelashvili, T (2020), Party Passports, available at: www.soc.kuleuven.be/io/english/european-party-monitor/passports

Lavrelashvili, T. (2018), Resilience-building in Georgia, Moldova and Ukraine: Towards a tailored regional approach from the EU. European View, Vol 17, No2.

Schimmelfennig F. and Scholtz H. (2008), EU Democracy Promotion in the European Neighborhood Political Conditionality, Economic Development and Transnational Exchange, European Union Politics, Vol. 9 No. 2.

ევროკავშირისა და მედიის წყაროები:

EaP in the run up to the June 2020 Summit, www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0167_EN.html.

EPP Resolution on the 10th anniversary of the Eastern Partnership and its future (2019), available at: www.epp.eu/files/uploads/2019/11/EPP-Resolution-on-the-10th-anniversary-of-the-Eastern-Partnership-and-its-future.pdf.

EU Council, Enlargement and Stabilization and Association Process, 25 March 2020, available at: www.data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf.

EU, 18 March 2020, www.eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_act_part1_v6.pdf.

EU, Eastern Partnership leaders' video conference, 18 June 2020, www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2020/06/18/.

Euronest Parliamentary Assembly of 9 December 2019 on 'The future of the Trio Plus Strategy 2030: building a future of Eastern Partnership, available at: www.epgencms.europarl.europa.eu/cmsdata/upload/439b3edc-e523-4a0e-a9bc-e6c8db51ed75/NEST_8th_urgency_resolution_EN.pdf.

Europe's Moment: Repair and prepare for the next generation, 27 May 2020, available at: www.ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_940

European Commission (2020) "Eastern Partnership policy beyond 2020 – Reinforcing Resilience – an Eastern Partnership that delivers for all", available at: www.ec.europa.eu/info/publications/joint-communication-eastern-partnership-policy-beyond-2020-reinforcing-resilience-eastern-partnership-delivers-all_en.

It is time for the EU to build security partnerships with its neighbours, available at: www.euractiv.com/section/europe-s-east/opinion/it-is-time-for-the-eu-to-build-security-partnerships-with-its-neighbours/

Proposal for a DECISION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on providing Macro-Financial Assistance to enlargement and neighbourhood partners in the context of the COVID-19 pandemic crisis, www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1587553388249&uri=COM:2020:163:FIN.

Remarks by President Charles Michel after the Eastern Partnership leaders' video conference, 18 June 2020, www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/06/18/remarks-by-president-charles-michel-after-the-eastern-partnership-leaders-video-conference/.

Statement of EPP President Donald Tusk on the occasion of the 7th EPP Eastern Partnership Leaders Meeting, available at: www.epp.eu/press-releases/statement-of-epp-president-donald-tusk-on-the-occasion-of-the-7th-epp-eastern-partnership-leaders-meeting/

Trio Strategy 2030, available at: www.tsajunga.lt/wp-content/uploads/2019/10/LT-EPP-Trio-Strategy-2030.pdf.

Foreign Ministers of Ukraine, Georgia and Moldova are for differentiation within the framework of the Eastern Partnership, available at: www.mfa.gov.ua/en/news/76418-ministri-zakordonnih-sprav-ukrajini-gruziji-ta-moldovi-vistupajuty-za-diferencijovanij-pidkhid-u-ramkah-iniciativi-jes-skhidne-partnerstvo.

Joint Declaration on Inter-Parliamentary Cooperation Initiative, available at: www.parliament.ge/uploads/other/31/31841.pdf